

da u samostalnoj hrvatskoj državi. Riječ je o monografiji koja predstavlja (nakon što su brojni drugi autori, uključujući i Matkovića objavili niz manjih radova o djelovanju stranke u kraćim razdobljima ili o djelovanju njezinih istaknutih prvaka) prvi cjelovit prikaz političkog djelovanja Hrvatske se-ljačke stranke.

Matković je i autor niza manjih radova objavljenih u brojnim znanstvenim i stručnim časopisima i zbornicima. Osobito se izdvajaju prilozi o političkom djelovanju Matka Laginje, Jurja Krnjevića, Svetozara Pribičevića, Stjepana Radića i Ante Trumbića. Njegova studija o Hrvatskoj zajednici ogle-dan je primjer kako treba pristupiti radu na studiji o djelovanju političkih stranaka. Va-lja istaknuti njegove priloge o parlamentar-nim izborima u međuratnom razdoblju na lokalnim razinama — u kutinskoj, petrinj-skoj i šibenskoj okolici — koji govore da nije zanemarivao ni odjeke političkih zbiva-nja na nižim razinama. Matkovićevi najvaž-niji znanstveni prilozi u časopisima objedi-njeni su 2004. u knjizi *Studije iz novije hr-vatske povijesti*.

Matković je, također, uviđao važnost objavljivanja povijesnih izvora. U knjizi *Svetozar Pribičević — izabrani politički spi-si* (Zagreb, 2000.) predstavio je javnosti i najvažnije političke spise toga političara. Godine 2006. uredio je zbirku najvažnijih izvora hrvatske povijesti od antike do naj-novijeg doba, *Na vrelima hrvatske povijes-ti*. Odabrane izvore autor je popratio ma-njim uvodnim objašnjenjima, u kojima se čitatelja upućuje u problematiku nastanka i važnosti pojedinog dokumenta.

Djelo dr. Hrvoja Matkovića iz nekoliko razloga zaslužuje jedno od najistaknutijih mjesta u hrvatskoj historiografiji. Najvažnije je svakako to što je u svojim studijama znanstveno obradio neke od najvažnijih tema suvremene hrvatske političke povijesti. Činjenica da su njegove studije i danas ne-zaobilazna početna točka svih daljnjih is-

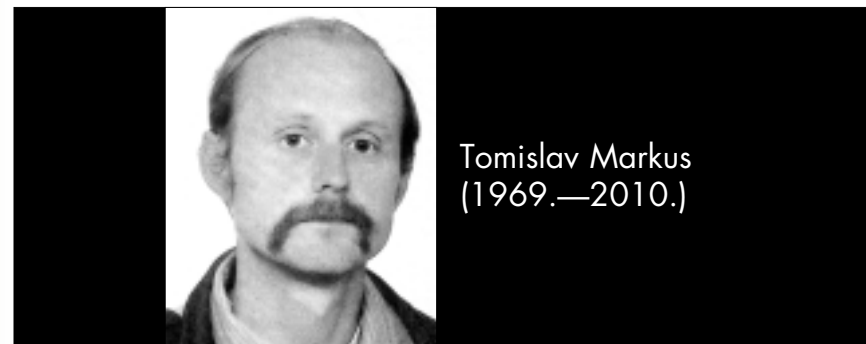
traživanja, jasno svjedoči o njihovoj vrsnoći. Sve Matkovićeve radove karakterizira pre-glednost, jasnoća i preciznost izraza, kon-centracija na bitno, prepoznatljivo umijeće analize i jednako vrsna sposobnost sinteze, čvrsta ukorijenjenost u povijesne izvore, ob-jektivnost i nepristranost, odličan metodološki pristup te izvrstan hrvatski jezik.

Matković je bio iznimno plodan i kao pisac povijesnih udžbenika, koje odlikuje primjeren i utemeljen odabir gradiva, dobro obrađene nastavne teme te logičan i pre-gledan raspored ilustracija i povijesnih zemljovida. Matković je napisao i nekoliko udžbenika zavičajne povijesti te priručnika i radnih bilježnica. Svoja sveučilišna preda-vanja objedinio je u udžbenik *Suvremena povijest Hrvatske*, koji je objavljen u više iz-danja.

Znanstveno-stručni doprinos Hrvoja Matkovića na polju metodike nastave povi-jesti te njegovo predavačko djelovanje ta-koder su od velikog značenja. Već tijekom službovanja u Petrinji, sredinom prošlog stoljeća, njegovu pozornost privlači meto-dičko-didaktička problematika, a dolaskom u Zagreb njegov angažman na unapređiva-nju nastave povijesti dodatno se pojačava. Njegovo etabliranje u tom području dosiže svoj vrhunac 1971., kada je postao glavni urednik časopisa *Nastava povijesti — Nasta-va istorije — Pouk zgodovine*. Matković je usto bio aktivan zagovornik uvođenja novih pomagala i sredstava u nastavni proces.

Brojni naraštaji Matkovićevih učenika imali su povlasticu uživati u iznimnoj struč-nosti te nenadmašnoj eleganciji i lakoći nje-govih predavanja. Lik i djelo uglednoga znanstvenika i dragoga profesora ostat će nam zauvijek u najljepšoj uspomeni.

• Ivica MIŠKULIN

S velikom tugom primili smo vijest da nas je 5. rujna 2010. zauvijek napustio dragi kolega dr. sc. Tomislav Markus, znanstveni sa-vjetnik. U trenutku iznenadne i prerane smrti bio je na znanstvenom kreativnom vr-huncu, s mnogo profesionalnih planova i ideja o potencijalnim istraživačkim temama.

Tomislav Markus rođen je 13. prosinca 1969. godine u Zagrebu. U rodnom je gra-du završio osnovnu i srednju školu te di-plomirao povijest i filozofiju na Filozof-skom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1993.) U Hrvatskom institutu za povijest zaposlio se 1994. godine. Bio je suradnik na projektima »Povijest političke misli i po-litičkih stranaka u Hrvata od 18. do 20. sto-ljeća« (voditelj dr. sc. Jure Krišto), zatim na projektu »Politički život u hrvatskom društvu od druge polovice 19. st. do početka 20. st.« (voditelj dr. sc. Zlatko Matijević), a od 2007. godine do smrti bio je suradnik na projektu dr. sc. Stjepana Matkovića »Politič-ki život u hrvatskom društvu od 1840-ih do 1940-ih godina«. Za znanstvenog suradnika izabran je 2002., četiri godine poslije pos-tao je viši znanstveni suradnik, a u najviše znanstveno zvanje, zvanje znanstvenog sa-vjetnika, izabran je u lipnju 2010. Pod men-torskim vodstvom prof. dr. Petra Korunića na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulte-ta Sveučilišta u Zagrebu obranio je 1996. magistarski rad »Ideje i koncepcije *Slaven-skog Juga* 1848.—1850.«, a tri godine kasni-

je i disertaciju, »Hrvatski sabor 1848. godi-ne: Političke institucije i hrvatski nacionalni pokret 1848.—1849.«

Znanstveni rad dr. sc. Tomislava Mar-kusa odlikovali su iznimna erudicija i širina interesa, odlično poznavanje izvorne grade, rijedak istraživački žar i iznimna radna energija. Takav izvanredan spoj urodio je kvalitetnim i inovativnim znanstvenim ra-dovima u kojima je obrađivao teme iz poli-tičke, kulturne i društvene povijesti hrvat-skih zemalja, osobito banske Hrvatske, od tridesetih godina 19. do početka 20. stolje-ća. U tim je radovima analizirao političke procese, ideologiju društvenih skupina, stranaka i istaknutih pojedinaca te djelova-nje pojedinih institucija. Napose detaljno is-tražio je političke okolnosti te nastanak i ši-renje novih političkih i društvenih ideja i ideoloških pravaca u razdoblju revolucio-narnih previranja 1848.—1849. u Hrvatskoj i Habsburškoj Monarhiji. Ta je istraživačka tema u njegovu znanstvenom radu bila i najplodonosnija, i rezultirala je brojnim znanstvenim radovima i dvjema zapaženim monografijama — *Hrvatski politički pokret 1848.—1849. Ustanove, ideje, ciljevi, poli-tička kultura* (Zagreb, 2000.) te *Slavenski Jug i hrvatski politički pokret 1848.—1850.* (Zagreb, 2001.). U njima je kritički vredno-vao i argumentirano iznio nove interpreta-cije nekih uvriježenih mišljenja starije i no-vije hrvatske historiografije o hrvatskom

političkom pokretu u doba »proljeća naroda«. Primjerice, hrvatsko-mađarski rat 1848.—1849. ocijenio je kao čin agresije hrvatske vojske pod vodstvom bana Jelačića na revolucionarnu Mađarsku, jer je na temelju relevantnih izvora zaključio da je Mađarska tada bila vojno preslaba da bi napala Hrvatsku. Doveo je u pitanje u historiografiji prihvaćenu tezu da su ne samo hrvatska liberalno orijentirana javnost, nego i ban Jelačić i hrvatska politika, ponajprije u obliku zaključaka hrvatskoga Sabora, prihvatili austroslavističku koncepciju preuređenja Habsburške Monarhije u federaciju ravnopravnih naroda. Dr. sc. Tomislav Markus rabio je pritom pojam konfederacije, držeći da su u predviđenoj austroslavističkoj koncepciji preuređenja Monarhije prevladavali konfederativni elementi. Neute meljenom je ocijenio tezu starije hrvatske historiografije o postojanju demokratske ljevice kao relativno čvrsto povezane skupine unutar hrvatskoga četrdesetosmaškog pokreta. Hrvatsku historiografiju trajno je zadužio i objavljivanjem arhivskoga gradiva, korespondencije i teže dostupnih publicističkih tekstova, učinivši ih na taj način dostupnima stručnoj, ali i široj zainteresiranoj javnosti. Arhivsko gradivo objavio je u pet zbornika dokumenata: *Korespondencija bana Jelačića i Banskog vijeća 1848.—1850. godine* (Zagreb, 1998.); *Predstavke županija i gradova Banske Hrvatske 1861.—1867.* (Zagreb, 2002.); *Zagrebački politički listovi 1848.—1850. godine* (Zagreb, 2005.); *Hrvatski politički pokret 1848.—1849. Izabrani dokumenti, Fontes, 12.,* Zagreb, 2006. te *Hrvatski politički pokret 1848.—1849. godine. Izabrani dokumenti na njemačkom* (Zagreb, 2009.). Tomislav Markus je, osim spomenutih knjiga, o različitim pitanjima hrvatske političke, društvene i kulturne povijesti 19. stoljeća objavio i pedesetak znanstvenih i stručnih radova u uglednim domaćim časopisima i

zbornicima te niz prikaza i ocjena. U znanstvenoj monografiji *Bogoslav Šulek (1816.—1895.) i njegovo doba* (Zagreb, 2008.) analizirao je Šulekovu javnu djelatnost, politička i socijalna stajališta te znanstveni rad na području botanike, filologije i evolucijske biologije. Ta je knjiga u metodološkom i interpretacijskom smislu inovativna, jer su u njoj vrlo tijesno povezani autorov historiografski rad i njegova istraživanja suvremenih ekoloških i bioloških teorija, ekohistorije i tzv. dubinske ekologije te pokazana njihova relevantnost za proučavanje hrvatske povijesti. Bio je prvi hrvatski povjesničar koji je te teme sustavno istraživao i na tom interdisciplinarnom području ostvario znatne znanstvene rezultate, objavivši dvije knjige — *Ekologija i antieko logija: kasna tehnička civilizacija i mogućnosti radikalnog ekologizma* (Zagreb, 2004.) i *Dubinska ekologija i suvremena ekološka kriza* (Zagreb, 2006.) te više znanstvenih radova u relevantnim domaćim časopisima. Ostvario je, dakle, dvije iznimne profesionalne karijere.

Kolegu Tomislava Markusa krasili su temeljitost u istraživanjima, golema radna energija, kritičnost i hrabrost u iznošenju vlastitih interpretacija, velika skromnost i samozatajnost, a iznad svega korektnost i poštenje. Svojim znanstvenim radom ostavio je trajan trag u hrvatskoj historiografiji. Oni koji su s njim tješnje surađivali i razgovarali i o temama izvan zajedničkoga stručnog interesa, pamtit će ga i kao nesebičnog i iznimno profesionalnog kolegu, velikog intelektualca i doista posebnog čovjeka.

• *Vlasta ŠVOGER*

Časopis DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA

Časopis za opća društvena pitanja

ISSN: 1330-0288

UDK: 1:3/33

CODEN: DSTRES

Područja pokrivanja:

društvene znanosti; ekonomija; pravo; politologija; sociologija; psihologija; socijalna geografija i demografija; humanističke znanosti; povijest

Glavna i odgovorna urednica:

Renata FRANČ

Renata.Franc@pilar.hr

Izvršna urednica:

Gabrijela SABOL

Garijela.Sabol@pilar.hr

Mlada urednica:

Marica MARINOVIĆ GOLUBIĆ

Marica.Marinovic-Golubic@pilar.hr

Uredništvo: Andreja BRAJŠA-ŽGANEC, Ljiljana DOBROVŠAK, Goran MILAS, Anka MIŠETIĆ, Nenad POKOS, Lynette ŠIKIĆ-MIČANOVIĆ, Maja ŠTAMBUK, svi iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar (Hrvatska); Hans-Peter BLOSSFELD, Otto-Friedrich-Universität Bamberg (Njemačka), Alex HASLAM, University of Exeter (Velika Britanija), David PICARD, Universidade Nova de Lisboa (Portugal), Andreas ZICK, Universität Bielefeld (Njemačka)

Tajnica uredništva:

Vlatka VENOS

Vlatka.Venos@pilar.hr

Puni tekst radova dostupan je na portalu Hrčak:

<http://hrcak.srce.hr/drustvena-istrazivanja?lang=hr>